

Estera Szpuntowicz

Codzienna troska o dobrostan dzieci przedszkolnych ZGODNIE Z FILOZOFIĄ REGGIO EMILIA, KONCEPCJĄ PLANU DALTOŃSKIEGO I PRACĄ METODĄ PROJEKTU

Trudne wydarzenia, które towarzyszyły nam w ostatnich latach – globalna pandemia oraz spowodowane nią zdalna edukacja i izolacja, pokazały na jak wiele trudności narażone są w obecnych czasach dzieci. Jest to sygnał ostrzegawczy, aby w szczególności sposób zadbać o dobrostan tych najmniejszych, najbardziej wrażliwych i kluczowych istot dla przyszłości naszej populacji i planety.

Dobrostan człowieka nie powinien być jedną z opcji naszego funkcjonowania, czymś o niższym priorytecie, czym może warto byłoby się zająć, ale w bliżej nieokreślonej przyszłości. Szczególnie dla placówek wychowania przedszkolnego, czyli przedszkoli, którym leży na sercu dobro dzieci i ich sukces w kolejnych etapach edukacyjnych, dobrostan jest kluczowym elementem codziennie podejmowanych działań. To holistyczne patrzenie na sferę fizyczną, emocjonalną, psychiczną oraz społeczną, którego celem jest uzyskanie wysokiego poziomu spełnienia i satysfakcji życiowej. Osiągnięcie równowagi psychicznej, charakteryzującej się niskim poziomem stresu i negatywnych emocji.

Na poziom dobrostanu wpływa kombinacja kilku czynników. Istnieje wiele modeli stworzonych przez badaczy tego zagadnienia. Moim celem nie jest jednak przytoczenie systematyk i teorii z zakresu wiedzy psychologicznej i socjologicznej, ale w oparciu o filozofię Reggio Emilia oraz filary planu daltońskiego pokazanie, które z czynników budujących dobrostan są codziennie realizowane przez nauczycielki w Przedszkolu nr 34 w Koszalinie.

Kadra naszej placówki tworzy środowisko zapewniające dzieciom dobrostan, ponieważ działania opierające się na koncepcji planu daltońskiego oraz filozofii Reggio Emilia w znacznym stopniu uwzględniają podmiotowość dziecka. Skupiają się na młodym człowieku, szanując jego potrzeby. Każdego dnia motywują do działania, samodzielnej pracy poprzez oddanie w ręce dziecka dużej części odpowiedzialności za proces zdobywania wiedzy i poszczególne elementy jego planowania.

Działanie zgodnie z koncepcją planu daltońskiego pozwala dziecku na to, by to ono było kreatorem

własnej wiedzy i umiejętności. Nauczyciel pełni rolę obserwatora i włącza się wtedy, kiedy zostanie o to poproszony. Przygotowuje materiały i tak organizuje przestrzeń w sali, aby dziecko mogło w niej działać swobodnie i samodzielnie. Fundamentalne znaczenie ma uporządkowany i jasny przebieg dnia, który pozwala dobrze zarządzać czasem i daje poczucie stabilizacji oraz bezpieczeństwa. Wyznaczenie dzieciom stałego i niezmiennego rytmu funkcjonowania, pozwala na takie zaplanowanie aktywności, aby znaleźć czas zarówno na odpoczynek, jak i obowiązki edukacyjne. Zbierane już niemal przez dekadę nasze doświadczenia pokazują jasno, że warto jest zaufać dziecku i pozwolić mu decydować o sobie, o tym, czego będzie się uczyło danego dnia, jak wykorzysta swój czas, a później pozwolić mu również na refleksję i wyciąganie wniosków z własnych działań.

Filar SAMODZIELNOŚĆ

Samodzielność trudno jest omawiać w oderwaniu od odpowiedzialności, ponieważ są to filary, które się zająbiają. Nie sposób opisywać jednego, nie „zahaczając” jednocześnie o drugi. Gdy dajemy dziecku możliwość bycia samodzielnym, pozwalamy mu pracować autonomicznie. To daje szansę na odpowiedzialne decydowanie o sobie, poczucie wpływu, a w efekcie trwałe dążenie do założonego celu. W naszej placówce nie pozostawiamy jednak wszystkiego przypadkowi, ponieważ pracujemy na podstawie autorskiego Programu wychowania przedszkolnego „100 światów”, stworzonego przez nauczycielki Przedszkola nr 34 w Koszalinie, na bazie podstawy programowej, w oparciu o filozofię Reggio Emilia, koncepcję planu daltońskiego oraz pracę metodą projektów – pod merytoryczną opieką dr hab. Barbary Bilewicz z Instytutu Pedagogiki Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie.

Podczas porannych spotkań w kręgu, gdzie każdy może zabrać głos, razem z dziećmi określamy i wyznaczamy zadania oraz cele na dany dzień. W praktyce polega to na przedstawieniu przez nauczycielkę tematu nowego projektu, który trwa zazwyczaj dwa tygodnie.

Każde dziecko może powiedzieć co już wie o danym zagadnieniu. W ten sposób powstaje „mapa wiedzy”. Następnie dzieci zadają pytania, na które chciałyby uzyskać odpowiedzi, realizując projekt – tak budujemy „siatkę pytań”, stanowiącą bazę treści do poznania przez dzieci. Zadane przez maluchy pytania pojawiają się w formie zadań na tablicy daltońskiej oraz zadań do wyboru w codziennych aktywnościach edukacyjnych proponowanych przez naszą kadrę pedagogiczną. Sala zorganizowana jest w taki sposób, aby uczeń bez pomocy osoby dorosłej potrafił się w niej odnaleźć, na przykład sięgnąć po potrzebne materiały. Dziecko planuje swoją pracę, decyduje, czego będzie się uczyło, w jakim zakresie opanuje dany materiał, a następnie odpowiedzialnie podąża wyznaczoną przez siebie drogą i realizuje krok po kroku założone cele.

W planie daltońskim dziecko ma rozwijać się jako samodzielny i odpowiedzialny człowiek, to znaczy, że podejmuje aktywności bez stałej pomocy nauczyciela, ponieważ przestrzeń, w której na co dzień przebywa jest poukładana, przewidywalna i bezpieczna.

Filar ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Odpowiedzialność to z jednej strony dawanie dzieciom wolności wyboru: jakie zadania będą wykonywały, kiedy i z kim, z drugiej zaś strony to nauka ponoszenia konsekwencji za podjęte decyzje, powierzone obowiązki, role i wykonaną pracę. Polecenie dziecku różnych zadań, planowanie pracy i wywiązywanie się z tego, motywuje je jeszcze bardziej i powoduje, że staje się świadomym i odpowiedzialnym uczestnikiem procesu edukacyjnego.

Maluch czuje, że wpływa na otoczenie, że może je zmienić, czyli zdaje sobie sprawę z tego, że ma wpływ na atmosferę w grupie, ustalanie zasad zgodnych ze wspólnie ustalonymi wartościami i potrzebami, realizację aktywności edukacyjnych. Dzieje się to poprzez prowadzenie rozmów indywidualnych i grupowych w kole, gdzie każdy ma prawo do zabrania głosu i bycia wysłuchanym. Dzieci wiedzą, że nauczycielki biorą pod uwagę ich opinie i pomysły, pozwalają wpływać na działanie w obszarach, w których aktualnie się poruszają. W naszym przedszkolu dzieci planują zadania edukacyjne – mogą wybrać jedną lub kilka spośród zaproponowanych aktywności, mogą również określić poziom jej trudności. Podejmują się opieki nad częścią sali, przyjmując rolę dyżurnego, a także każdego tygodnia zostają odpowiedzialni za pewien aspekt funkcjonowania grupy. Decydują o swoim zdrowiu poprzez samodzielne komponowanie kanapek i nakładanie obiadu na przygotowaną przez kolegów zastawę stołową.

Naturalną potrzebą dzieci jest chęć rozwoju, doskonalenia swoich umiejętności i realizowanie potencjału. Do działania motywuje ich wzrost kompetencji, zwiększenie zakresu umiejętności. Dlatego ważna jest świadomość, że nauczyciel wspiera ich w rozwoju, dostrzega zaangażowanie i zachodzące postępy.

Filar WSPÓLPRACA

W trakcie codziennego funkcjonowania grupy małej społeczności przedszkolnej, nie sposób pominąć wartości współpracy zespołowej. Rozwiązania planu daltońskiego uczą dziecko jak zgodnie współpracować w zespole oraz jak uczyć się od siebie wzajemnie. Dużą część zadań w ciągu dnia maluchy wykonują razem, w efekcie czego uczą się poszanowania umiejętności innych i korzystania z nich, by osiągnąć wspólny cel. Każdego tygodnia mają przydzieloną inną osobę z grupy, z którą uczą się funkcjonować i w razie potrzeby pomagać. Nauczyciel ma za zadanie przygotować dzieci do tego, by potrafili dostrzec różnicę pomiędzy pomaganiem w zdobyciu wiedzy a przekazywaniem gotowych rozwiązań, uczeniem się za kogoś. Współpraca w planie daltońskim zawiera w sobie kontekst społeczny i dydaktyczny.

Dzieci nie tylko uczą się współżycia w grupie, wzajemnego szacunku, budowania pozytywnych relacji, ale także pracy zespołowej – zdobywają umiejętność wspólnego osiągnięcia wyznaczonych celów. Placówka, w której dziecko może nawiązywać dobre relacje, gdzie panują życzliwe stosunki zarówno z nauczycielami, jak i kolegami, jest środowiskiem dającym poczucie bezpieczeństwa, a tylko w takich warunkach możliwy jest rozwój.

Filar REFLEKSJA

Nie ma możliwości uczenia się i robienia postępów bez poświęcenia czasu na refleksję. Samodzielna i odpowiedzialna praca, realizacja celów jest mniej efektywna, jeśli nie poświęcimy chwili na przeanalizowanie, w którym miejscu się znajdujemy, przypomnienia sobie, jaki jest nasz cel i do czego dążymy. Bez tego uczeń może mieć trudności w określeniu stanu wiedzy i zakresu, jaki jeszcze musi zostać opanowany. Pracując zgodnie z założeniami planu daltońskiego, nauczyciel nie tylko zaznajamia ucznia z celami edukacyjnymi, lecz także pomaga w realizacji wybranego zadania poprzez kierowanie do dziecka naprowadzających pytań. Właściwie zadane pytania pozwalają uczniowi zastanowić się nad swoją pracą i wyciągnąć wnioski na przyszłość, zmienić coś w swoich strategiach działania

i uczenia się tak, aby jego praca była efektywna i prowadziła do realizacji założonych celów.

Po zakończonym projekcie dzieci są zachęcane do dzielenia się swoimi refleksjami, przemyśleniami. Sprawdzając swoje znaczki na tablicy zadań i tablicy dyżurów sami odpowiadają sobie na pytania: czy osiągnęli założony cel, czy w przyszłości mogą zachować się inaczej, zaplanować coś w inny sposób?

Buduje to jeden z głównych obszarów dobrostanu, którym jest poznanie swoich mocnych i słabych stron oraz akceptacja siebie. Dziecko doświadczające dobrostanu doskonale wie, kim jest i jakie ma możliwości. Kiedy wykonuje odpowiednie zadania, czuje satysfakcję ze swojej aktywności.

Dobrostan jest jednym z najważniejszych zasobów człowieka kształtujący jego życie. To poziom spełnienia, satysfakcji życiowej, poczucia zadowolenia, optymizmu i po prostu szczęścia. Poprzez włączanie działań charakterystycznych dla koncepcji planu daltońskiego i w oparciu o jego filary, każdego dnia rozwijamy w dzieciach czynniki budujące ich dobrostan. Filar samodzielności rozbudza w dzieciach autonomię, decyzyjność i samorozwój. Filar odpowiedzialności pozwala na rozwój świadomości sprawczości i konsekwencji towarzyszących działaniom, pokazuje także, jak duży mają wpływ na swoje życie i jaki drzemie w nich potencjał. Filar współpracy zwiększa samoświadomość emocjonalną i społeczną dzieci, uczy budowania zdrowych relacji międzyludzkich oraz poczucia bezpieczeństwa. Filar refleksji wskazuje na celowość podejmowanych aktywności, uczy realistycznego spojrzenia na siebie i swoje umiejętności.

Wdrażanie dzieci w poznawanie powyższych obszarów jest kluczowe dla ich prawidłowego funkcjonowania w późniejszych etapach życia i zapewnienie im dobrostanu.

Estera Szpuntowicz

Nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, logopeda pracująca w Przedszkolu nr 34 w Koszalinie. Od 5 lat pracuje z dziećmi zgodnie z koncepcją planu daltońskiego, od ponad 2 lat na podstawie autorskiego programu wychowania przedszkolnego „100 światów”, inspirowanego filozofią Reggio Emilia i metodą projektów.